

شیوه حذف برخی افراد از دریافت یارانه نقدی

برش

ما در فاز دوم روش حذف‌مان را نهایی کرده بودیم. لایحه‌اش را تنظیم و به مجلس داده بودیم. پیشنهاد ما این بود که در قالب مالیات‌ها از یک عده‌ای مالیات بر مجموع درآمد بگیریم و از عده‌ای دیگر که سطح درآمدی پایین‌تری دارند با اطلاعاتی که از خانوارها می‌گیریم، آنها را مشمول دریافت یارانه کنیم؛ یعنی کاملاً پرونده به پرونده و فرد به فرد پیش برویم. پیشنهاد ما دقیقاً این بود. گرچه در گام اول ابهاماتی داشتیم اما در گام دوم مطالعات‌مان نهایی و نظیرمان این بود که به این روش عمل کنیم.

این شائبه‌ها و حرف‌های این‌طوری در سال ۸۸ هم وجود داشت، مگر ما توانستیم اثبات کنیم این‌طوری نبوده است! چون ما تقریباً در اواخر سال ۸۷ آمادگی اجرای گام اول را اعلام کردیم اما یادم می‌آید که در همان زمان کمیسیون ویژه مجلس و نمایندگان دیدگاه‌شان این بود که چون نزدیک انتخابات است، ممکن است شائبه انتخاباتی از آن برداشت شود. بنابراین در آن سال هدفمندی اجرایی نشد. اما بعد از انتخابات، دولت مجدداً ورود پیدا کرد و نشان داد که واقعاً موضوع برایش انتخاباتی نبوده است. بله حرف شما درست است، چنین شائبه‌ای در انتخابات سال ۹۲ هم می‌توانست وجود داشته باشد

ادعا کردند براحته می‌توانند سه دهک یا ۱۰ میلیون نفر را از دریافت یارانه نقدی حذف کنند. همان موقع تلاش زیادی کردم که برای آنها توضیح دهم مشکلات این کار چیست، اما متأسفانه این تفاهم دیگر نمی‌توانست حاصل شود. من حس می‌کردم که نمی‌توانم آن نقش مفید را در انجام این کار داشته باشم. به همین علت با وجود اصرار آقای نوبخت و شخص آقای روحانی برای پذیرفتن این مسئولیت، عذرخواهی کردم و گفتم واقعاً نمی‌توانم. چرا که احساس می‌کردم، توانایی انجام این کار را در این دولت نخواهم داشت. بعد از ۶ ماه دوباره بنده را برای همکاری دعوت کردند و مجدداً عذرخواهی کردم. چون احساس می‌کردم یک نظر واحد در دولت وجود ندارد و سازمان دهی لازم برای طرح هدفمندی که مهم‌ترین مسأله در آن داشتن یک نظر واحد و سازمان دهی دستگاه‌هاست، نمی‌تواند شکل بگیرد. بنابراین جمع‌بندی من این بود که نمی‌توانم در این زمینه مفید باشم.

● **خود آقای روحانی هم برای همکاری اصرار داشت؟**
بله، آقای روحانی هم اصرار داشت و پیشنهاددهنده اصلی شخص ایشان بود.

● **دقیقاً چه پستی را برای شما در نظر داشتند؟**
رئیس‌جمهور و آقای نوبخت انتظار داشتند که من مسئولیت سازمان هدفمندی یارانه‌ها را بپذیرم.

● **هیچ وقت پشیمان نشدید که قبول نکردید؟**

مسأله من در آن زمان شخصی و سیاسی نبود. چون در تمام دورانی که مسئولیت هدفمندی یارانه‌ها را داشتم، بابت مسئولیت در هدفمندی یارانه‌ها یک ریسال هم حقوق نمی‌گرفتم. به‌عنوان مثال در دورانی معاون وزیر اقتصاد بودم که حقوقم را از وزارت اقتصاد و مثل بقیه معاونان می‌گرفتم اما وظایف هدفمندی را هم انجام می‌دادم. زمانی هم که رئیس صندوق توسعه ملی بودم از صندوق حقوق می‌گرفتم و هدفمندی یارانه‌ها و طرح تحول را هم در کنارش انجام می‌دادم. اما برای این کار حقوقی دریافت نمی‌کردم. این موضوعی بود که از ابتدا درگیرش شده بودم و به آن علاقه‌مند شده بودم، چون حس می‌کردم انجام این کار ضرورت دارد. اما در دولت جدید حس من این بود که دیگر نمی‌توانم در این زمینه مؤثر باشم. در اوایل دولت آقای روحانی برخی از دولتمردان درباره موضوع هدفمندی یارانه‌ها برخوردی سیاسی می‌کردند و من هم نمی‌خواستم درگیر این مسائل شوم، لذا خودم را کنار کشیدم. حالا بعد از گذشت ۷ سال از این موضوع، دولت آقای روحانی هنوز نتوانسته در این موضوع به یک جمع‌بندی مشخص برسد. بنابراین نمی‌دانم اگر حضور داشتیم، می‌توانستیم در این زمینه کمک کنیم یا نه.

به موضوع هدفمندی یارانه‌ها خواهند داشت؛ البته دوستان دولت یازدهم در زمان انتخابات ریاست جمهوری سال ۹۲ که طرح هدفمندی نقدی‌های جدی داشتند و شخص خود من فکر می‌کردم اگر اینها سرکار بیایند حتماً تغییری در نوع و نحوه اجرا ایجاد خواهند کرد! یادم هست اختلافات درباره هدفمندی بین بنده و دوستان دولتی خیلی زیاد شده بود. به خاطر اختلافاتی که به وجود آمد، پیشنهاد کردم که چون بحث کارشناسی است و وزیر هم جدیداً درگیر کار شده‌اند، موضوعات مورد اختلاف در جلسات کارشناسی مطرح شود. حتی آقای روحانی به آقای جهانگیری، معاون اولش دستور داد که جلسات کارشناسی برگزار و اختلاف‌نظرها مطرح و راهکار برای آن در نظر گرفته شود. قرار شد در این جلسات من و دوستان دولتی حضور داشته باشیم و آنها نظرات‌شان را مطرح و من نقدهای‌شان را پاسخ دهم. اما آن جلسه هیچ وقت برگزار نشد. بعد از آن هم آقای نوبخت یکی دو جلسه مرا دعوت کرد تا درباره هدفمندی به وی توضیحاتی بدهم. اصرار آقای نوبخت این بود که من همچنان مسئولیت هدفمندی یارانه‌ها را داشته باشم و این کار را ادامه بدهم، ولی برداشت شخصی من این بود که چون موضوع درآمدها و بحث قیمت‌گذاری این طرح در وزارت نفت است، این وزارتخانه خیلی مهم است و از آنجا که در موضوع هدفمندی یارانه‌ها باید تعامل خوبی با وزارت نفت داشته باشم، نمی‌توانم این تعامل را با وزیر نفت داشته باشم. ضمن اینکه احساس من این بود که وزرا و مدیران دولت یازدهم نسبت به مدیران دولت‌های نهم و دهم موضع دارند و اگر من باشم کار پیش نمی‌رود، لذا تصمیم گرفتم با دولت همکاری نکنم. حدس من این بود که در این دولت من دیگر نمی‌توانم کار هدفمندی را جلو ببرم. چون افکار عمومی روی هدفمندی یارانه‌ها بسیار حساس بود و من باید در مقابل افکار عمومی مجدداً صحبت می‌کردم که این لازمه شکل‌گیری یک توافق در دولت بود. اگر یادتان باشد، دولتمردان دولت یازدهم همان ماه‌های اول، مواضع خیلی صریحی نسبت به هدفمندی می‌گرفتند و همگی از تغییرات در هدفمندی می‌گفتند. قبل از انتخابات ریاست جمهوری ۹۲ که می‌گفتند اگر ما مسئول بودیم، فلان کار را می‌کنیم و حتی بعد از به دست گرفتن قدرت نیز مواضع خود را ادامه دادند. حتی یادم هست مدیران ارشد دولت یازدهم در همان ماه‌های ابتدایی آغاز به کار دولت، ادعا می‌کردند ما براحته می‌توانیم سه دهک را حذف کنیم. یا حتی یکی از وزرای دولت یازدهم در صحن مجلس ادعا کرد تا یکی دو ماه دیگر ۱۰ میلیون نفر را حذف می‌کنیم. فکر می‌کردند که این کار بسیار راحت است و دولت قبلی نتوانسته انجام دهد، اما ما می‌توانیم. ادعای‌شان هم این بود که دولت دهم ناتوان بوده و آنها توانمندند. یک دفعه بدون هیچ برنامه‌ریزی

تحویل گرفتن دولت، جلساتی را با وزرای قبلی برگزار می‌کرد و از وزرا می‌خواست که از وضعیت اقتصاد و شرایط کشور به او گزارشی بدهند. من هم یک جلسه خدمت ایشان رسیده‌ام و از وضعیت یارانه‌ها و صندوق توسعه ملی گزارشی ارائه دادم. پیشنهاد مشخص آقای روحانی به بنده این بود که من همچنان مسئولیت این کار یعنی هدفمندی یارانه‌ها را داشته باشم. ما مطالعاتی انجام دادیم و حتی یادم می‌آید که ایشان در اولین جلسه هیأت دولت که با وزرای قبلی تشکیل داد، چون وزرای پیشنهادی خودش به مجلس معرفی نشده بودند، از من خواست که در آن جلسه گزارشی ارائه بدهم. من در آن جلسه گزارشی از هدفمندی یارانه‌ها و آثارش ارائه دادم و پیشنهاداتی را نیز مطرح کردم. وقتی وزرای جدید انتخاب شدند، در اولین جلسه، آقای روحانی از من خواست که گزارشی در جمع وزرای جدید بدهم. من هم یک پاورپوینت و گزارشی درباره وضعیت و آثار هدفمندی یارانه‌ها و روند ادامه دادن طرح، تهیه و در آن جلسه ارائه کردم. در جلسه هیأت دولت وقتی وزرا گزارش را شنیدند، شروع به نقد گزارش بنده کردند. به عنوان مثال آقای زنگنه وزیر نفت، آقای طیب نیا وزیر اقتصاد و شخص آقای روحانی نکاتی داشتند که در جلسه مطرح کردند. مثلاً آقای علی ربیعی، وزیرکار در آن جلسه بیان داشتند که با عادل آذر ریاست مرکز آمار صحبت کرده‌اند و در کمتر از یک ماه می‌توانند اطلاعات ۳ دهک را اخذ و حذف کنند. حقیقت امر این است که احساس کردم چون دولت تغییر کرده، دوستان نگاه جدیدتری

بله بالاتر می‌رفت. در حال حاضر اگر رقم یارانه دولت را در بودجه ببینید، می‌بینید که دولت یارانه زیادی می‌دهد. اما این موضوع به صورت غیرمستقیم است و یارانه نقدی سهم کمی دارد! من هنوز در قالب هدفمندی یارانه‌ها و نه حذف یارانه‌ها فکر می‌کنم و معتقدم که نباید به سمت حذف یارانه‌ها برویم. بلکه باید یارانه بپردازیم اما روش پرداخت آن را تغییر بدهیم و فقط در زمانی که متوسط درآمدها افزایش پیدا کرد و از وضعیت توزیع درآمد مطمئن شدیم، به سمت حذف یارانه برویم. شرایط فعلی ایجاب می‌کند که ما یارانه‌ها را حذف نکنیم.

● **بعد از اینکه دولت دهم تمام شد، مسئولان دولت آقای روحانی از شما برای حضور در دولت دعوت کردند؟**

در سال ۹۲ من رئیس هیأت عامل صندوق توسعه ملی بودم و در وزارت اقتصاد نبودم، اما هم‌زمان مسئولیت سازمان هدفمندی یارانه‌ها و طرح تحول اقتصادی با من بود. دولت جدید که آمد، آقای روحانی بعد از رأی آوردن و

متوسط هفتاد هزار تومان یارانه نقدی را نیز در نظر بگیریم، باز هم برای یک خانواده ۵ نفره این عدد کمی است. شما با اعداد امروز حساب می‌کنید. ما در سال ۸۹ که بررسی می‌کردیم، متوسط درآمد دهک ده، ۲،۵ میلیون تومان و دهک ۹ حدود ۲،۷ میلیون تومان بود. یعنی اعداد اصلاً شبیه به امروز نبود. زمانی که ما این طرح را اجرا کردیم، دلار ۱۰۰۰ تومان بود و قیمت آن مثل امروز بالای ۱۰ هزار تومان نبود. این یعنی با اعداد متفاوتی سروکار داشتیم و در زمان هدفمندی یارانه‌ها ما به هر خانوار ایرانی تقریباً روزانه ۱/۵ دلار یارانه نقدی دادیم. در حال حاضر اگر بخواهید ۱/۵ دلار به صورت روزانه به هر خانوار بدهید، چه میزان باید یارانه بدهید که قدرت خرید مردم حفظ شود. بنابراین اعداد آن زمان، اعدادی بود که اگر این یارانه‌های جدید را هم می‌دادیم در زندگی طبقات متوسط و فقیر جامعه بسیار مؤثر بود.

● **بعد از اینکه دولت دهم تمام شد، مسئولان دولت آقای روحانی از شما برای حضور در دولت دعوت کردند؟**

در سال ۹۲ من رئیس هیأت عامل صندوق توسعه ملی بودم و در وزارت اقتصاد نبودم، اما هم‌زمان مسئولیت سازمان هدفمندی یارانه‌ها و طرح تحول اقتصادی با من بود. دولت جدید که آمد، آقای روحانی بعد از رأی آوردن و

آن ورود نکرد و بعداً آن را بررسی کرد. بنابراین ما هنوز قانونی در این خصوص نداشتیم و اگر می‌خواستیم آن را نهایی کنیم، حداقل یکی دو سال زمان می‌برد. چرا که باید یک پایه جدید مالیاتی تعریف می‌شد و این پایه جدید مالیاتی نیاز به نهادسازی و آشنایی مردم داشت. بنابراین ما معتقد بودیم که حذف یارانه‌ها فقط باید در آن قالب انجام شود. پس اگر می‌خواستیم با همان تعداد افرادی که آن دوران فکر می‌کنیم حدود ۷۲ میلیون نفر بودند، شروع کنیم؛ همچنان مبتنی بر خود انصرافی جلو می‌رفتیم و مجلس اگر بررسی لایحه را سرعت می‌بخشید ما می‌توانستیم براساس آن عمل کنیم.

● **اگر در حال حاضر طرح ادامه پیدا می‌کرد و قیمت حامل‌های انرژی بالاتر می‌رفت، چه اتفاقی برای رقم یارانه‌های پرداختی می‌افتاد؟**

برنامه‌تان این بود که در مجموع به چند میلیون ایرانی یارانه نقدی بدهید؟
برنامه اولیه ما که بعداً دیدیم دچار مشکل می‌شود، این بود که به هفت دهک یعنی هفتاد درصد جمعیت مردم ایران یارانه نقدی بدهیم. مطالعات بعدی ما نشان داد که اگر بخواهیم یارانه بدهیم، باید بخشی از دهک هشتم را هم تحت پوشش قرار دهیم. این براساس محاسبات هزینه درآمد خانوارها و اطلاعاتی بود که از مردم داشتیم. چون ما آن زمان اصرار داشتیم که این پول حتماً به طبقات متوسط داده شود. همچنین نیز معتقد هستیم که یارانه‌ها باید به طبقات متوسط جامعه داده شود. ما نمی‌توانیم یارانه‌ها را فقط به طبقات فقیر جامعه بدهیم. چون به هر حال طبقات متوسط هم بخشی از هزینه یارانه‌ها را می‌پردازند. خوب اگر برای هر فرد،

یارانه ۸۰ هزار تومانی در فاز دوم هدفمندی

برش

درباره عدد هم باید بگویم ما روی کلیات آن به توافق نرسیده بودیم و در گام بعدی ابهامات جدیدی وارد شده بود که مربوط به ابهام نرخ ارز بود. بنابراین روی هیچ عددی به جمع‌بندی اولیه نرسیده بودیم. معتقد بودیم که ابتدا باید روی کلیات آن با مجلس به تفاهم برسیم سپس این عدد را نهایی کنیم. البته در این باره برآوردهایی داشتیم که برآورد و مطالعات شخصی من در آن برهه عددی حول و حوش ۷۵ تا ۸۰ هزار تومان بود. اما نکته اساسی درباره گام دوم این بود که ما باید قیمت‌ها را شناور می‌کردیم.